

EL CENTRE D'ESTUDIS I INVESTIGACIÓ «VICENTE RAMOS». UNA NOVA REFERÈNCIA CULTURAL A GUARDAMAR DEL SEGURA

Otilia MACIÀ AMORÓS

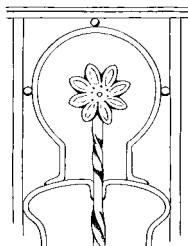
Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos»

Resum: Els centres d'estudis i investigació tenen cada vegada més importància en les societats modernes. El Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos» naix del fons del seu propi autor: els fons bibliogràfics i arxivístics recopilats al llarg de tota una vida dedicada a la cultura i a la investigació. La biblioteca personal conté més de 15.000 exemplars, i l'arxiu està format per més de 40.000 documents en format paper, més la secció de correspondència, hemeroteca, gravacions videogràfiques i fonogràfiques, sobre les temàtiques més diverses. Conté nombrosos documents relacionats amb el poeta Miguel Hernández, així com llibres, revistes i fotos relacionades amb ell, i custòdia, des de l'any 2007, part del fons de l'Arxiu Històric Municipal de Guardamar del Segura. Tot plegat, i des de diferents perspectives, un fons d'un valor incalculable, a escala local i provincial, i a l'abast de qualsevol estudiós i investigador.

Paraules clau: Guardamar del Segura, Vicente Ramos, Miguel Hernández, arxiu, investigació.

Title: The centre for studies and research «Vicente Ramos». A new cultural reference in Guardamar del Segura

Abstract: Centres for studies and research are more and more important in modern societies. The «Vicente Ramos» Centre for Studies and Research originates from its own author's collection: books and files collected throughout a whole life dedicated to culture and research. His personal library contains over 15,000 copies, and the archive is made up by over 40,000 hard copies, plus a section including letters, newspaper library, video and audio recordings, referring to the most diverse subjects. It contains numerous documents related to poet Miguel Hernández, as well as books, journals and pictures related to him, and has included part of the collection of Guardamar del Segura's Historical Municipal Archive since 2007. All in all, and from different perspectives, this is an invaluable collection at a local and regional level, accessible to any specialists and researchers.

Keywords: Guardamar del Segura, Vicente Ramos, Miguel Hernández, archive, research

1. APROXIMACIÓ A LA FIGURA DE VICENTE RAMOS I EL SEU LLEGAT

1.1. Dades biogràfiques

Vicente Ramos Pérez (Guardamar del Segura, 7 de setembre de 1919 - Alacant, 2 de juny de 2011) fou doctor en Filosofia i Lletres (secció Filosofia) i cronista oficial de la província d'Alacant. Dels honors i distincions rebuts, en citem els següents: acadèmic corresponent de les Acadèmies Espanyoles de la Llengua i de la Història, membre numerari de la Reial Acadèmia de Cultura Valenciana, Fill Predilecte de Guardamar del Segura, Fill Adoptiu de la Ciutat d'Alacant i de Guadalest, Medalla d'Or de la Província d'Alacant i Alacantí Il·lustre del Segle XX. L'any 1965 Guardamar del Segura retolà un carrer amb el seu nom i l'any 2002 s'inaugurà a Alacant l'avinguda de l'Historiador Vicente Ramos.

Estudià Magisteri a Alacant (1941) i Dret a Múrcia; llicenciat en Filosofia i Lletres per la Universitat Central de Madrid (1943) i doctor per la Universitat de València (1963), impartí classes en diferents col·legis i acadèmies d'Alacant i Elx. També fou professor extraordinari de Llengua i Literatura Espanyola a la Universitat d'Estocolm (1957-1962).

Entre els anys 1949-1983, i a instància d'Antonio Ramos Carratalá, director de la Caja de Ahorros del Sureste de España, creà la Biblioteca «Gabriel Miró», al front de la qual estigué fins a la seua jubilació, quan fou nomenat director honorari vitalici. Respecte a aquesta tasca, V. Ramos ens diu: «La creación de la Biblioteca Gabriel Miró es una obra social y alicantinista de gran importancia en mi vida». Alhora, gestà la revista *Sigüenza*, concebuda com a homenatge a Gabriel Miró en el quinzé aniversari de la seua mort. També col·laborà en el naixement de la Casa-Museu Azorín de Monòver com a director (1971-1982).

El 1982 fou elegit diputat al Congrés per la província d'Alacant fins al 1986. Defengué el valencià i la cultura valenciana, identitats que per a ell eren diferents de les catalanes; prova d'això és el seu llibre *Pancatalanismo entre valencianos* (1988), que es convertí en un fenomen social. Tota aquella implicació amb el valencià l'espentà a convertir-se en numerari de la Reial Acadèmia de Cultura Valenciana. Fou nomenat Ballester de l'Any i rebé per això l'encàrrec d'impulsar l'ensenyament del valencià a les aules.

Membre de l'Institut d'Estudis Alacantins i de l'Aula Gabriel Miró, formà part de nombrosos jurats literaris. Director, impulsor i creador de diverses revistes literàries: *Intimidad Poética*,¹ *Verbo*, *Arte Joven*, la col·lecció de llibrets *Leila* –juntament amb Rafael Azúcar i

¹ Vid. Vicente RAMOS, *Literatura alicantina de la posguerra (1940-1965)*, Manuel ASÍN, Alacant, 1967, p. 19-24. «Intimidad poética de los jóvenes intelectuales de España», editada pel Grupo Amigos en Poesía (al principi el formaren Vicente Ramos i Manuel Molina), 1943.

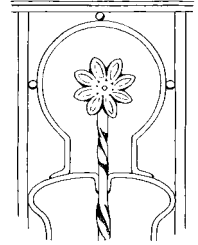
Fig. 1: Vicente Ramos al despatx de la Biblioteca Gabriel Miró d'Alacant, anys 50.

Manuel Molina–, full informatiu de poesia *Ifach*, col·lecció *Ifach*,² *Mensaje Literario* (revista oral), *Bernia*, *Idealidad*, etc., i col·laborador de moltes altres. Obtingué nombrosos premis literaris, entre d'altres: el Premio Valencia de Literatura (Poesia) 1956; Premio Alicante (Poesia) 1957; l'any 1963, la Universitat de València li concedeix el premi extraordinari de doctorat per la seua tesi *El mundo de Gabriel Miró*, publicada més tard per l'editorial Gredos; I Premio Azorín Nacional de Literatura el 1965, amb la seua obra *Literatura alicantina (1839-1939)*; el Nacional de Biografía «Carlos Arniches» (1967), etc. Així mateix, rebé dues pensions de la Fundació «Juan March», la primera el 1964 per

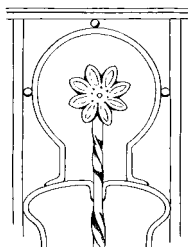
a escriure el llibre *Vida y teatro de Carlos Arniches*, i la segona el 1968 per a escriure el llibre *Miguel Hernández*, publicat el 1973. A més d'obres de creació, publicà llibres d'història, biografies, viatges, política, edicions crítiques i alguna traducció; a més, comptà en el seu haver nombrosos opuscles, articles i pròlegs.

Vicente Ramos està considerat com un dels primers estudiosos de Gabriel Miró, Miguel Hernández i Azorín, així com també de Carlos Arniches, Rafael Altamira, Julio Guillén Tato, Eduardo Irlles, entre d'altres. De quasi el centenar de llibres que ha escrit, en destaquem: *Pórtico Auroral*, *Voz derramada*, *Cántico de la Creación y del Amor*, *Honda llamada*, *Destino de tu ausencia*, *El Teatro Principal en la Historia de Alicante*, *Historia de la Provincia de Alicante y su capital (I-II)*, *La Guerra Civil (1936-1939) en la provincia de Alicante (I-II-III)*, *Miguel Hernández en Alicante* –en col·laboració amb Manuel Molina–, *Crónica de la Provincia de Alicante*, *Historia parlamentaria, política y obrera de la provincia de Alicante (I-IV)*, *Alicante en el franquismo (I-II)*.

Als 92 anys d'edat continuava escrivint per Alacant i per a aquesta; mostra d'això és l'encàrrec que acceptà per a escriure la *Historia de la Diputación Provincial de Alicante*, oferit per l'Excma. Diputació d'Alacant, el tom VI de la qual estava escrivint poc abans de morir. En conèixer i estudiar l'obra de Vicente Ramos, ens adonem que la seua figura, tant personalment com professionalment, és peça fonamental per a conèixer la història i la cultura alacantina.

² El núm. 8 de la col·lecció fou el primer extraordinari, i es dedicà al poeta oriolà Miguel Hernández.

2. EL CENTRE D'ESTUDIS I INVESTIGACIÓ «VICENTE RAMOS»

Fig. 2: «Espero que el legado cumpla su misión al servicio de nuestro pueblo, a cuyo Ayuntamiento rindo mi más profunda gratitud».³

Vicente Ramos Pérez es el hombre Alicante, el estudioso de Alicante. Alicante puro, sin mezcla de otra cosa [...]. Ha renunciado a cualesquiera otro escenario intelectual o afectivo, profesando de alicantino hasta la raíz más honda de su alma [...].⁴

Com a resultat del seu amor per la *paraula* en tots els sentits i formes, i com a amant de la història i la riquesa cultural de la seua terra, Vicente Ramos, al llarg de tots aquests anys, ha arribat a formar un importantíssim llegat biobibliogràfic i documental, que dóna com a resultat la formació d'una biblioteca i un arxiu personals valuosos. Hui disposem d'una important part del material que aquest Fill Predilecte regalà al poble que el veié nàixer, Guardamar del Segura. L'escriptor i periodista Luis Beresaluze ens diu de Vicente Ramos:

alicantino ilustre, historiador, poeta, filòsof, glosador excepcional, de nuestra entidad cultural, maestro en el universo vario de nuestras cosas y antólogo antológico de nuestros hombres más representativos. Vi-

El Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos» és de titularitat i gestió municipal, constituït el 17 de novembre de 2004 mitjançant la firma d'un protocol entre el donant i l'Ajuntament de Guardamar del Segura (ple de 2 de desembre de 2004). Es creà amb l'objectiu d'albergar la totalitat del fons personal –arxiu i biblioteca– donat al poble de Guardamar pel Dr. Vicente Ramos Pérez. La principal finalitat del centre és oferir un servei cultural municipal que propicie i facilite la investigació, la divulgació i el desenvolupament de la història provincial alacantina, especialment en aspectes sociològics, polítics i literaris mitjançant la utilització del fons bibliogràficodocumental que atesora, i qualsevol altra finalitat relacionada amb l'estudi i la difusió de l'obra i la personalitat de Vicente Ramos, així com també protegir la història, la identitat i la cultura local a través de diferents camps. Amb la creació i la posada en funcionament del centre, Vicente Ramos fa realitat un dels seus majors desitjos: «Deseo que la donación de mi patrimonio bio-bibliográfico, archivístico y museístico se convierta en muestra de mi amor al pueblo de Guardamar del Segura» i que el centre es convertisca «en un lugar querido para el progreso espiritual de mi pueblo».

³ Entrevista a Vicente Ramos, *Guardamar Digital*, 11-02-2009, p. 9. Dibuix original de Miguel Abad.

⁴ Luis BERESALUZE, *Vicente Ramos: Alicante. Biografía atípica e incompleta*, Editorial Club Universitario, Alacant, 2004.

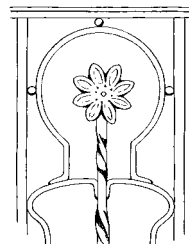

Fig. 3: Sala d'estudis del Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos».

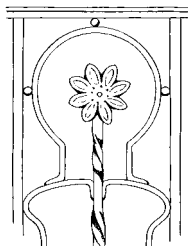
Des que el 1989 Vicente Ramos comunicara a l'Ajuntament de Guardamar la seua voluntat de regalar tot el seu patrimoni biobibliogràfic i documental al poble de Guardamar, han passat alguns anys i seria interessant fer memòria de tot el procés, però ho deixem per a una altra ocasió. La cosa realment important és apropar el fons i donar-lo a conèixer, malgrat que de manera succinta, atenent al volum d'aquest.

2.1 Fons

Els fons que conformen l'arxiu i biblioteca personal de l'historiador Vicente Ramos són d'un valor incalculable, tant material com intel·lectual, dividits en quatre grans seccions atenent a la naturalesa d'aquests: arxivístic, hemerogràfic, fotogràfic i bibliogràfic. Des de la firma del protocol per a la creació del CEIVR s'han realitzat diferents transferències des del seu origen –casa particular del donant– fins a l'esmentat centre. Actualment, el centre conté uns 6.000 llibres –entre els quals, els de Vicente Ramos– i s'ha transferit gairebé la totalitat de la secció d'hemeroteca. Com a instrument de recuperació de la informació, treballem amb una base de dades interna i inventaris en format paper que ens permeten, de moment, donar a conèixer els fons i resoldre les consultes realitzades. El fons ha estat dividit en les següents sèries temàtiques, procurant en tot moment seguir conservant la divisió inicial proposada per Vicente Ramos.

2.1.1. Fons arxivístic

Està format per unes 40.000 unitats documentals i dividit en diferents seccions temàtiques amb documentació de diversa forma i naturalesa: cartes, fullets, articles, retalls de premsa, fotos, il·lustracions, etc. Donada la naturalesa viva dels fons, aquests continuen sent actualitzats. Aquesta és l'estructuració del fons arxivístic:

⁵ Format per cartes, telegrames, notes, etc., emesos i rebuts, ordenats cronològicament. Correspondència que Vicente Ramos mantingué amb altres personalitats rellevants a tots els nivells, professional i personal. Un 97% de les cartes són autògrafes i originals: Antonio Buero Vallejo, Josefina Manresa (vídua de Miguel Hernández), Azorín, Blas de Otero, Camilo José Cela, Carmen Conde, Concha Lagos, Dámaso Alonso, Dámaso Santos, E. Calle Iturrino, E. Inman Fox, Edmund L. King, Eduardo Trives, Eugenio Montes, Família de Carlos Arniches, Família de Gabriel Miró, Félix Grande, Francisco Sánchez Castañer, Gabriel Celaya, Gerardo Diego, Joan Valls, José Carlos Mainer, José Pérez Gil, José Rico de Estasen, Juan Gil-Albert, Julio Guillén Tato, Juan Guerrero Zamora, Rafael Azúar, Miguel Abad Miró, Óscar Esplá, Rafael Quilis Molina, Santiago Riopérez, Víctor Maicas, Vicente Aleixandre, Torcuato Luca de Tena, Vintila Horia, i molts altres.

⁶ Informació relativa a tots els diputats i senadors d'Alacant i la seua província en forma d'expedients personals, credencials, actes d'elecció a diputats o senadors, projectes de llei, etc.

Fig. 4: Prestatgeries del fons bibliogràfic de Vicente Ramos.

1. HISTÒRIA PROVINCIAL

2. PERSONATGES DESTACATS DE LA PROVÍNCIA D'ALACANT

2.1. Personatges destacats no alacantins

3. CORRESPONDÈNCIA

3.1. Epistolari personal⁵

3.2. Correspondència relativa al llibre de Vicente Ramos *Lorenzo Carbonell, Alcalde popular de Alicante*.

4. CONGRÉS (Diputat i Senat) I PARLAMENTARIS⁶

5. COMUNITAT VALENCIANA

5.1. Alacantinisme

5.2. Institut de Cultura «Juan Gil-Albert»

5.3. Llengua Valenciana

5.4. Països Catalans

5.5. Província i comarques

5.6. País Valencià

5.7. Acadèmia Valenciana de la Llengua

6. ACTES PLE I COMISSIÓ CELEBRADES PER LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL D'ALACANT (1822-1823, 1836-en curs)

7. DOCUMENTS REFERENTS A VICENTE RAMOS

7.1. Documents personals (trajectòria personal i professional)

7.2. Homenatges i distincions

7.3. Medalla d'Or de la Província d'Alacant

7.4. Premsa Vicente Ramos (articles periodístics de/sobre Vicente Ramos)

7.5. Invitacions i altres documents

8. MATERIAL NO LLIBRESC I ANNEX

8.1. Catàlegs

8.2. Plànols i guies

- 8.3. Cartells
- 8.4. Cassets, CD, DVD, vídeos...

2.1.2. Fons fotogràfic

Format per les seccions següents:

- 1. FOTOS PERSONALS
- 2. FOTOS DE LA PROVÍNCIA I DELS SEUS POBLES
- 3. FOTOS DE PERSONATGES

2.1.3. Fons hemerogràfic

Format per les seccions següents:

- 1. HEMEROTECA GENERAL⁷
- 2. REVISTES DE FESTES D'ALACANT I LA SEUA PROVÍNCIA

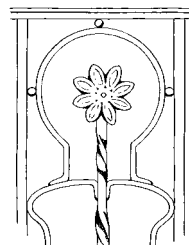
(revistes, butlletins, diaris, etc.)

- 1.1. Revistes de festes d'Alacant
- 1.2. Revistes de festes de la Província
- 1.3. Fogueres (revistes, articles de premsa...)
- 1.4. Buidatge de revistes
 - 1.4.1. *Idealidad*
 - 1.4.2. *Idea*
 - 1.4.3. *Canelobre*
 - 1.4.4. *El Salt*

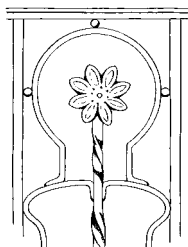
2.1.4. Fons bibliogràfic

La biblioteca conté uns 15.000 volums, un 98% dels quals són monografies; la resta són obres de referència, separates, etc. Tots estan ordenats per número de funcionament i temàtica (ordre inicial): història, teologia, religió, literatura, gramàtica, filosofia, literatura, psicologia, etc.; destaca la presència i la importància del tema alacantí. Gran part d'aquests llibres estan dedicats i, aproximadament, uns 2.000 són dedicatòries autògrafes de personatges com Vicente Aleixandre, Dámaso Santos, Rafael Altamira, Miguel Amat, Francisco Ayala, Azorín, Rafael Azúar, Manuel Baeza, Mariano Baquero Goyanes, Juan Bautista Vilar, Julio Bernácer, Arcadio Blasco, Antonio Buro Vallejo, Rafael Campos Vassallo, Matilde Camus, José Luis Cano, Guillermo Carnero, Camilo José Cela, Gabriel Celaya, Marie Chevalier, Carmen Conde, José María de Cossío, Gerardo Diego, Adrián Espí, Daniel Fenoll, Francisco Figueras Pacheco, Vicente Gaos, Juan Gil-Albert, Juan Guerrero Zamora, Jorge Guillén, Josefina Manresa, Leopoldo de Luis, Ian R. Macdonald, Adrián Miró, Clemencia Miró,

Galatea, *Batarro*, *Diario de Alicante* (1936), *Quites*, *Verbo*, *Galatea*, *El Pintor* (Alacant 1940), *Cahiers du Sud*, *Arriba España* (Alacant 1939), *Cuadernos* (París 1956-1965), *Titiro Canta*, etc. Setmanaris del segle XIX: *El Escándalo*, *La Hoja Literaria*, *Reforma Liberal*, *El Álbum de las Familias*, *Las Germanías*, *Los Hijos de Eva*, *Hojas de Poesía*, *El Defensor de Santa Pola*, *El Archivo*, *Iglesia y Mundo*, *La Cruz*, etc. Annals del Centre de Cultura Valenciana, de la Universitat de València, de Literatura Española, de les Cortes Generales, de la Universidad de México, *Cuadernos Taurinos*, *Cuadernos Republicanos*, ANABA, *Boletín de la Real Academia de la Historia*, *Boletín de la Real Academia Española*.

⁷ Formada per revistes, premsa en general, butlletins, annals, etc. Destaquem alguns títols que es troben al Centre d'Estudis: *Elche* (Elx 1888-1889), *Germinal* (Elx 1936-1937), *El Obrero* (Elx 1937-1938), *Juventud* (Alacant 1937-1938), *El Forat* (1973-74), *Azarbe* (núm. 4, Guardamar 1989), *Adelante* (Elx 1938), *El Veínat* (1982-1992), *Ciudad* (Alcoi 1986-92), *Monóvar* (Monòver 1977-1999), *Harmonía* (Crevillent 1989-1998), *Blau Divisió*n (Alacant 1967-1997), *La Lucerna* (Oriola 1991-1997), *Portada* (Oriola 1990-1998), *Cenit-C.N.T.* (Tolosa 1989-1998), *Valle de Elda* (Elda 1987-1998), *Covadonga* (Madrid 1993-98), *Empiurema* (1986-2002), *Historia y Vida*, *Historia*, *Historia 16*, *La Esfera* (t. I-II Madrid 1915, 1917-1918), *La Estafeta Literaria* (Madrid 1944), *La Gaceta* (Mèxic 1960-1965), *Gallo Crisis* (ed. facs.),

Anne Poylo, Miguel Signes, Gabriel Sijé, Eduardo Trives, Francisco Umbral, Concha Zardoya i Fernando Vizcaíno Casas.

El document més antic desat a la biblioteca és una edició facsímil del s. XVI, obra de Benito Carrasco, titulat *Pregmatica Real del Rey Nuestro Señor sobre las Balonas, y Cosas profanas, que manda guardar en Castilla* (Madrid, 1594). Del s. XVII destaquem la *Real Crida y Edicte, ab la qual se dona lo orde y forma qve se ha de tenir y guardar en lo fer y fulminar los proceffos de abfencia* (València, Vicent Cabrera, impressor i llibrer, 1690). Podriem citar totes les obres des del segle XVIII fins al XIX que es conserven a la biblioteca del Centre i que estan a disposició de tot aquell estudiós o investigador que ho sol·licite, però ho deixarem per a un posterior estudi més exhaustiu.

Esperem que el Centre siga en un futur pròxim un espai de referència cultural per a la localitat i la seua província, principalment, i puga enriquir-se i ampliar la nostra identitat cultural.

3. L'ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE GUARDAMAR DEL SEGURA. NOTES

L'Arxiu Històric constitueix el conjunt de la documentació ubicada en les dependències de l'Arxiu Municipal amb més de trenta anys d'antiguitat, la qual es troba a disposició de l'Ajuntament, dels investigadors i dels ciutadans en general, sota unes normes d'accés.

En parlar del Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos», em veig obligada a parlar de l'Arxiu Històric Municipal (f. extr. 1598-1959, procés en curs), que actualment es custodia al mateix Centre. La importància de qualsevol fons rau en el fet de poder estudiar i reconstruir a través dels seus documents bona part de la història, siga institucional, personal, local, etc. El fons documental de l'Arxiu Històric Municipal constitueix la memòria històrica del municipi, i queden reflectides en les seues sèries documentals les funcions i activitats de la institució al llarg del temps.

3.1. Fent història

El maig de l'any 2000 es decideix que el fons històric siga traslladat, per a conservar-lo millor, a un altre edifici destinat en principi a Sala d'Estudis i Fundació «Vicente Ramos», i que es duguen a terme els pertinents treballs de neteja, ordenació, classificació i conservació de la documentació. Aquesta documentació traslladada es trobava desada als baixos de l'Ajuntament, dins uns armaris metàl·lics; els documents estaven nugats amb lligalls. Als documents inventariats per José García Amorós, s'hi afegiren els que havien complert el requisit d'històrics, i d'altres que estaven ubicats a l'última planta de l'Ajuntament (sala del rellotge); aquests mancaven de qualsevol tipus de classificació o ordenació.

En parlar dels treballs realitzats a l'Arxiu Històric, hem de destacar la importància que ha tingut l'*Inventario* elaborat el 1982 pel llavors funcionari de l'Ajuntament, José García Amorós, en què ens deia:

El lamentable deterioro del Archivo Municipal debido unas veces a la apatía, otras a la ignorancia, y las más a una desvergonzada rapiña de quienes han venido considerando lo público como «privado», nos ha movido a llevar a cabo este inventario con el fin de dejar constancia de una fuente pública para el conocimiento de la historia de Guardamar, y a la vez intentar, posiblemente en vano, evitar el deterioro del fondo, a más de potenciar de un modo científico el conocimiento de unos hechos de los que nos sentimos herederos [...] Guardamar, septiembre 1982.

Després de la comprovació de la documentació ja inventariada es procedí a organitzar la nova; s'hi van fer treballs de neteja, ordenació i classificació. A pesar que aquests treballs no són definitius, la documentació pot ser consultada pels investigadors o estudiosos sense dificultat, ja que el fons està localitzat i organitzat físicament, condició que permet la recerca i en garanteix el control. Quant als instruments de recuperació de la informació, hi ha només un inventari provisional on es recull tota la documentació històrica traslladada fins al moment al Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos».

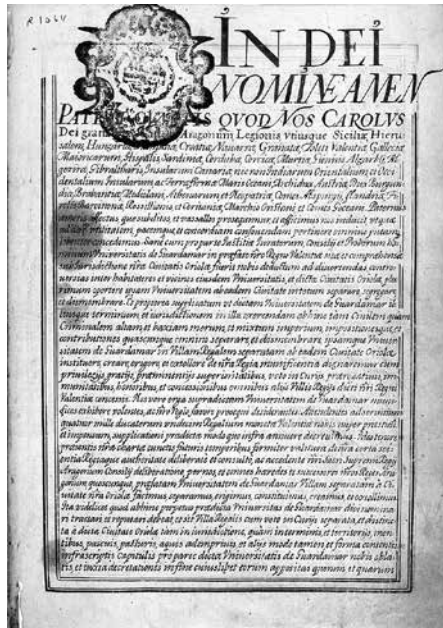
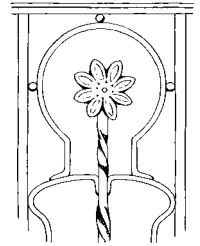
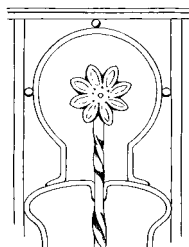

Fig. 5: Document del fons arxivístic de Vicente Ramos.

De les sèries que formen el fons històric dipositat al Centre d'Estudis, en destaquen:

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE GUARDAMAR DEL SEGURA	
SÈRIES	DATES EXTREMES
Juntes parroquials	1718-1744
Junta Municipal d'Associats	1872-1873, 1902-1924
Correspondència. Llibres registre entrada i eixida	1933-1963
Obres i urbanisme (3)	1897, 1772-1779
Llibres d'obligacions, repartiment, actes, etc.	1753-1797
Expedients de constrenyiment (1)	1789, 1877-1878
Privilegis reials	1636, 1661, 1722-1743, 1726-1743, 1791,
PATRIMONI Expedients d'alienació Expedients de donació Inventaris mensuals	1720, 1800-1802, 1846-1848, 1953-1954
GOVERN Llibre d'actes / Mà de Consells / Llibres capitulars	s. XVI-XX
Serveis agropecuaris	
PRESSUPOSTS Pressupost extraordinari i d'inversions Pressupost habilitació, transferència de crèdits...	1863-1952
Diari, esborrany d'ingressos i despeses	1886-1924
Diaris d'intervenció d'ingressos i despeses	1867-1951
Llibres de caixa	1928-1951
Comptes de cabals	1949-1951

Com a documents històrics importants, destaquem també 9 pergamins que es troben al Museu Municipal, sota la custòdia de l'arqueòleg municipal Antonio García Menárguez.

4. PRESÈNCIA HERNANDIANA AL CENTRE D'ESTUDIS I INVESTIGACIÓ «VICENTE RAMOS»

El Centre disposa d'un gran nombre de documents relacionats amb Miguel Hernández: correspondència amb la viuda, articles de periòdic, fullets expositius, homenatges, llibres, dibuixos, il·lustracions, revistes relacionades amb la figura del poeta, la seua vida i obra.

4.1. Vicente Ramos i la seua relació amb Miguel Hernández

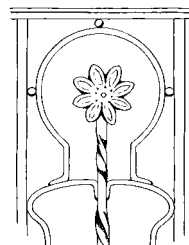
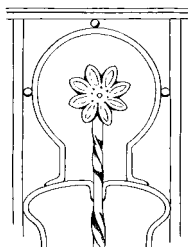

Fig. 6: D'esquerra a dreta: Francisco Salinas, Vicente Ramos, Josefina Manresa, Manuel Miguel Hernández Manresa, Juan Guerrero Zamora i Manuel Molinal, Cox, 1949 (CEIVR, fot. orig.).

Segons Vicente Ramos, «El hernandismo es el amor puro sin mezclas de ideologías concomitantes de la obra de Miguel Hernández». Es conegueren en la vesprada del 21 d'agost de 1937 en un acte a l'Ateneu d'Alacant, en plena Guerra Civil. Miguel parlava des de la tribuna, primer de la seua presència al front de Madrid i després llegí dos poemes de *Viento del pueblo*. En acabar l'acte, fou quan el seu amic Manuel Molina, també oriolà, li'l presentà. Li expressà la seua admiració després d'escoltar el seu relat i els seus versos de guerra, que tanta força transmetien. Les paraules del jove poeta aconseguiren envoltar-lo en un halo que anà creixent a mesura que coneixia la seua obra. A partir d'aquesta trobada, fou com començà el seu interès per Miguel Hernández. Un altre moment destacable és quan la viuda del poeta, Josefina Manresa, recorregué a l'ajuda de Ramos per a l'edició de les obres completes, i en agraïment li'n dedica unes paraules en un d'aquells llibres: «A Vicente Ramos por la buena amistad».⁸

⁸ Miguel HERNÁNDEZ, *Obra escogida. Poesía-Teatro*, Aguilar, Madrid, 1952.

Gaspar Peral Baeza, en una entrevista, contesta així quan li pregunten per M. Hernández i V. Ramos:⁹

P: ¿Qué valoración le merece la obra de Miguel Hernández?

R: La encuentro vigente todavía, y qué mejor para demostrar el valor de una obra que ésta con el paso del tiempo no pierda su contenido.

P: Vicente Ramos es un conocido suyo y una persona que ha profundizado mucho en la vida y obra de Miguel Hernández, ¿ha conseguido con esto que la obra del poeta oriolano y su figura se haya revalorizado?

R: Sí, pienso que Vicente Ramos es una pieza fundamental en el conocimiento que hemos tenido de ese poeta. Desde los primeros años de la posguerra, se dedicó a dar a conocer, dentro de sus posibilidades, la obra y la vida de Miguel.

4.2. Sis poemes inèdits...

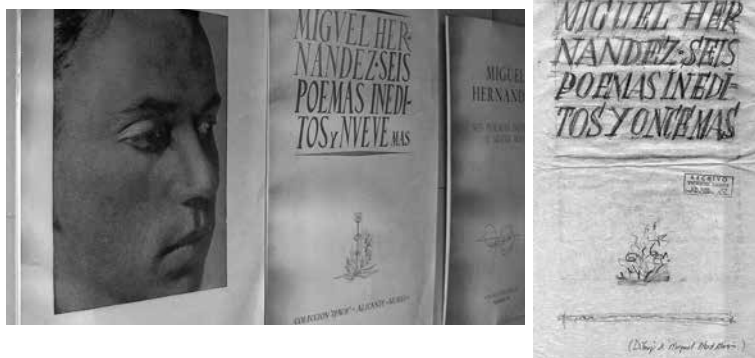

Fig.7.1 i 7.2: Reproduccions de part del llibre de Miguel Hernández *Seis poemas inéditos y nueve más* (Vicente Ramos i Manuel Molina, col. «Ifach», Alacant, 1951). Poguèrem veure-les a l'exposició del centenari del naixement de Miguel Hernández. Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos»-Biblioteca Pública Municipal, Guardamar del Segura, març de 2010.

Els motius que portaren Manuel Molina i Vicente Ramos a publicar *Seis poemas inéditos y nueve más* sorgeix en la segona meitat de 1950 amb un doble objectiu: difondre l'obra hernandiana, silenciada de manera absoluta, i ajudar en la mesura del possible la viuda i fill del poeta. Després de l'èxit obtingut amb l'antologia publicada en Espasa-Calpe el 1949, Vicente Ramos i Manuel Molina proposen a Josefina la publicació d'una antologia de poemes, juntament amb l'auto sacramental *Quién te ha visto y quién te ve y sombra de lo que eras*, que no fou publicat fins dècades després, amb l'únic objectiu d'aportar-li una mica de capital. El llibre, en el qual col·laboren Miguel Abad, amb la portada, i Ricardo Fuente, amb les vinyetes, és el primer editat a Espanya després de la

⁹ Entrevista publicada per la revista digital *El Eco Hernandiano*, 10, Fundació Cultural Miguel Hernández, Oriola (http://www.elecohernandiano.com/numero_10/recuerdo/recuerdo.html).

Guerra Civil i la mort del gran escriptor. L'obra presentada en forma de carpeta fou adquirida entre els seus amics i admiradors.

Un poc més tard, Josefina tornà a recórrer a Vicente Ramos i a Manuel Molina perquè l'ajudaren en l'adquisició del nínxol definitiu de Miguel; es decideix, llavors, posar en marxa una subscripció nacional recorrent als seus amics: Celaya, Cela, Gerardo Diego, Aleixandre, Buero i molts d'altres.¹⁰

Manuel Molina i Carlos Fenoll col·laboraren després en un projecte de Vicente Ramos del qual sorgí *Verbo*, que aviat abandonaren per problemes d'enteniment amb un dels membres de la redacció, en què començaren a publicar poemes de Miguel Hernández i a divulgar la seua obra. Parlaven de l'autor oriolà amb naturalitat i sense cap tipus de censura, als cafès i al carrer. No tenien consciència que Miguel Hernández estava prohibit: «Los libros de Miguel Hernández, según dijimos, salían de nuestras manos, editados o manuscritos, e iban a parar a las de aquellos amigos que nos lo pedían con verdadera ansiedad».¹¹ Amb motiu del lliurament, a Vicente Ramos, de la Medalla al Mérito Hernandiano (Oriola, 2006), Ramón Fernández Palmeral dedicà aquestes paraules al guardonat:

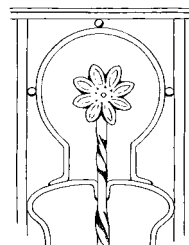
En el hernandismo es reconocido como uno de los primeros estudiosos de la obra de Miguel Hernández. En 1951 publicó, con Manuel Molina, *Seis poemas inéditos y nueve más*, con el propósito de socorrer a la viuda del poeta y evitar que los restos mortales de éste fueran a parar a la fosa común. Dicha edición le supuso diversos problemas con la autoridad. Después ha seguido investigando la figura del poeta de Orihuela en artículos y en dos importantes libros: *Miguel Hernández* (1973) y *Miguel Hernández en Alicante* (1976), este último escrito con Manuel Molina. Ha colaborado con la Fundación Cultural Miguel Hernández con generosidad y afecto. También intervino en el I Congreso Internacional Miguel Hernández (1992), en la obra colectiva *Estudios sobre Miguel Hernández*, coordinada por Francisco Javier Díez de Revenga y Mariano de Paco con el interesante y emotivo texto *Defensa del hernandismo*. Es defensor del «hernandismo» como concepto integrador de las esencias éticas y literarias de su inspirador.

En aquesta ocasió també foren guardonats Gaspar Peral Baeza i Julián Antonio Ramírez Hernando. Vicente Ramos no pogué assistir a l'acte, i la medalla fou recollida pel seu gran amic Manuel Molina.

Vicente Ramos, en la seua última entrevista, contesta així sobre la figura de Miguel Hernández:

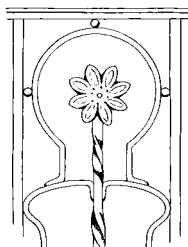
P: ¿Cómo describiría usted, que tanto ha publicado sobre ello, (el universo hernandiano) cuyas obras rescató usted del olvido en una época, la posguerra inmediata, en qué no se trataba de algo bien visto?

R: (...) La carga pasional que aflora en la obra hernandiana la puso de relieve el propio poeta al frente de su Teatro de Guerra: "en mi poesía, en mi teatro, expongo las luchas de mis pasiones

¹⁰ V. RAMOS - Manuel MOLINA, *Miguel Hernández en Alicante*, col. «Ifach», Alacant, 1976. Veg. la correspondència original relacionada amb la compra del nínxol, entre Vicente Ramos, Josefina Manresa i altres personatges de gran rellevància al Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos».

¹¹ V. RAMOS - Manuel MOLINA, *Miguel Hernández...*, p. 88.

que reflejan las de los demás, y siempre procuro que venza el entendimiento puro de las mismas.¹²

Amb motiu de Commemoració del Centenari del Naixement de l'escriptor oriolà i universal Miguel Hernández (1910-1942), i en la mateixa línia que la resta d'activitats previstes i desenvolupades durant l'any 2010 per diferents institucions oficials i particulars, el Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos» efectuà una sèrie de gestions encaminades a celebrar una exposició en què, d'una banda, des d'una perspectiva cultural, es donara a conèixer el Centre i els seus fons i, de l'altra, es divulgara i homenatjara la figura humana i literària de Miguel Hernández a través d'alguns dels documents que s'hi custodien sobre el poeta. La inauguració tingué lloc el 17 del març de 2010.

5. CONCLUSIÓ

La biblioteca i arxiu personal de Vicente Ramos Pérez no es troba actualment en la seua totalitat al Centre, però tot allò que s'inicia ha de finalitzar, i jo diria encara més, s'ha de mantenir viva. Donar a conèixer molt breument el llegat que Vicente Ramos donà al poble de Guardamar és el que he pretès des del principi. No deixe de pensar que el Centre es convertirà en un futur pròxim en una referència cultural local i provincial en què el seu interessant contingut forme part del patrimoni cultural. També m'agradaria que s'hi creara alguna beca d'investigació, una publicació, algun curs, ja que és un llegat que té molt per descobrir. Espere que el temps i la sensibilitat de les persones no deixe passar l'oportunitat d'assolir per a les generacions presents o futures el que el mestre, el meu amic, deixà amb tot l'amor del seu cor i de manera altruista al seu poble natal.

Expresso el meu sincer agraïment a Josep Candela i Quesada per la seua paciència, amistat i col·laboració en la realització d'aquest treball.

BIBLIOGRAFIA

- Arxiu Històric Municipal, Guardamar del Segura, Fons.
- BERESALUZE, L., *Vicente Ramos: Alicante. Biografía atípica e incompleta*, ECU, Alacant, 2004.
- Centre d'Estudis i Investigació «Vicente Ramos», Fons.
- SANZ, M., *Semblanza de Vicente Ramos Pérez*, Fundació Vicente Ramos, Guardamar del Segura, 2003.
- MARTÍNEZ LÓPEZ, M., *27 alicantinos ilustres. Viaje al fondo de la provincia*, ECU, Alacant, 2004.
- RAMOS, V. *Honda llamada*, col. «Ifach», Alacant, 1952.
- *Literatura alicantina de la posguerra (1940-1965)*, Editor Manuel Asín, Alacant, 1967.
- *Miguel Hernández*, Gredos, Madrid, 1973.
- RAMOS, V. - MOLINA, M., *Miguel Hernández en Alicante*, col. «Ifach», 1976.
- Documenta Miguel Hernández*, Direcció General de Cultura, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, Generalitat Valenciana, València, 1985.

¹² «Vicente Ramos. Testigo de Alicante. 90 años de amor y de búsqueda», *Grupo de Estudios de Actualidad de Alicante*, Alacant, 2010. «Toda la poesía hernandiana –dice Vicente Ramos– es esencialmente autobiográfica, nacida en la zona del Alma, camino, si breve, intensísimo que conduce hacia el desvelamiento de lo que Puccini denominó “centro emotivo existencial auténtico”» (D. PUCCINI, *Miguel Hernández. Vida y Poesía*, Losada, Buenos Aires, 1970, p. 51).